

(แบบฟอร์ม) รายการวิทยุเพื่อนเกษตร

ประจำเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2569

เรื่อง แนวทางการรับมือกรณีภัยแล้ง หรือเข้าสู่สภาวะฝนทิ้งช่วงสำหรับพืชผัก

1. เกริ่นนำ

ปัจจุบันปัญหาสำคัญที่เกษตรกรผู้ปลูกพืชในประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ คือ เรื่องของสภาพภูมิอากาศแปรปรวน ทั้งความแปรปรวนของอุณหภูมิ และปริมาณน้ำฝนที่ไม่แน่นอน ทำให้เกิดภัยธรรมชาติอย่างภัยแล้ง ฝนตกหนักและต่อเนื่อง รวมทั้งการเกิดน้ำท่วมฉับพลัน ที่ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อมกับผลผลิต โดยเฉพาะพืชผักที่มีอายุสั้นและมีระบบรากตื้น หากเผชิญอากาศร้อนจัดและขาดน้ำ พืชผักก็จะชะงักการเจริญเติบโต เหี่ยวเฉา และตายในที่สุด หรือกรณีมีน้ำท่วมขังไม่กี่วันผลผลิตผักก็จะเสียหายทั้งแปลง เกษตรกรจึงต้องเตรียมความพร้อมและมีแนวทางการรับมือ เพื่อจะได้ปรับตัวและมีการจัดการแปลงปลูกพืชผักอย่างถูกวิธี สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นได้ทันเวลา ดังนั้น เราจะพาคุณผู้ฟังมารู้จักกับ สถานะของความเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ กันนะครับ

2. สิ่งที่ต้องรู้ (ขอบคุณข้อมูลจากทาง กรมอุตุนิยมวิทยา)

2.1 ปรากฏการณ์เอลนีโญ เป็นคำที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิผิวน้ำทะเลในแปซิฟิก เขตศูนย์สูตรและความผันแปรของระบบอากาศในซีกโลกใต้

คือ วัฏจักรความผันแปรทางภูมิอากาศในมหาสมุทรแปซิฟิกแถบศูนย์สูตร เป็นคำรวมที่อธิบายถึงทั้งความเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิผิวน้ำทะเล (มหาสมุทร) และความกดอากาศ (ชั้นบรรยากาศ) ในซีกโลกใต้และแปซิฟิกเขตศูนย์สูตร สามารถแบ่งออกเป็น 3 สถานะหลักคือ เอลนีโญ, ลานีญา และ สภาวะปกติ ส่งผลกระทบต่อสภาพอากาศทั่วโลกและประเทศไทยเป็นอย่างมาก เรามาดูกันว่า แต่ละสถานะเป็นอย่างไร และส่งผลกระทบอะไรบ้าง

2.1.1 เอลนีโญ (El Niño): อุณหภูมิผิวน้ำทะเลแปซิฟิกตะวันออกอุ่นขึ้นผิดปกติ ส่งผลให้เกิดความแห้งแล้ง (อุ่น/ฝนน้อย-แล้ง)

2.1.2 ลานีญา (La Niña): อุณหภูมิผิวน้ำทะเลแปซิฟิกตะวันออกเย็นกว่าปกติ ส่งผลให้เกิดฝนตกหนักและน้ำท่วม (เย็น/ฝนมาก-น้ำท่วม)

2.1.3 สภาวะเป็นกลาง (Neutral): อุณหภูมิผิวน้ำทะเลอยู่ในระดับปกติ วงจรชีวิต: ENSO ไม่ได้เกิดขึ้นสม่ำเสมอ โดยทั่วไปจะเกิดซ้ำทุก 2-7 ปี และในแต่ละครั้งจะกินเวลาประมาณ 9-12 เดือน (อาจนานถึง 2 ปี)

2.2 คาดการณ์ปรากฏการณ์เอลนีโญ (โดยกรมอุตุนิยมวิทยา)

ปรากฏการณ์เอลนีโญที่อยู่ในสภาวะปกติจะต่อเนื่องไปจนถึงช่วงเดือน เมษายน - มิถุนายน ด้วยความน่าจะเป็นร้อยละ 80 จากนั้นมีแนวโน้มจะเปลี่ยนเข้าสู่สภาวะเอลนีโญ ในช่วงเดือนพฤษภาคม -กรกฎาคม ด้วยความน่าจะเป็นร้อยละ 61และจะคงสภาวะนี้ต่อเนื่องไปจนถึง ปลายปี 2569 (ข้อมูล ณ เดือนพฤษภาคม 2569 : กรมอุตุนิยมวิทยา)

ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมตัวให้มีความพร้อมในการรับมือกับสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง (Climate Change) ในสภาพที่ภูมิอากาศมีความแห้งแล้งมากกว่าปกติ กลุ่มส่งเสริมพืชผักและเห็ด จึงขอแนะนำแนวทางการรับมือกรณีเกิดภัยแล้ง หรือเข้าสู่สภาวะฝนทิ้งช่วงสำหรับพืชผัก โดยมีคำแนะนำ ดังนี้

3. แนวทางการปรับตัวของเกษตรกร

3.1 แหล่งน้ำ ควรจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอตลอดฤดูกาลเพาะปลูก จนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต หากมีแหล่งน้ำของตนเองควรปรับปรุงแหล่งน้ำให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานได้ อาจสูบน้ำจากแหล่งน้ำใกล้เคียงมาเก็บกักไว้ และหมั่นตรวจสอบระบบส่งน้ำ อย่าให้น้ำรั่วไหล อีกทั้ง ควรให้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

3.1.1 เลือกวิธีการให้น้ำที่เหมาะสม เช่น การใช้ระบบน้ำหยด หรือสปริงเกอร์ เพื่อประหยัดน้ำ และลดการระเหยของน้ำ โดยช่วงเวลาที่เหมาะสมในการรดน้ำพืชผัก คือ ช่วงเช้า หรือเย็น ที่อากาศไม่ร้อนจนเกินไป และไม่ควรรดน้ำตอนกลางวันแดดจัด

3.1.2 ให้น้ำตามความต้องการของผัก เน้นตามช่วงระยะการเติบโตของพืช และให้น้ำแบบประหยัด แต่เพียงพอกับความต้องการของพืช โดยเฉพาะผักกินใบ ที่ต้องการน้ำอย่างสม่ำเสมอ และผักกินผลที่ต้องการน้ำช่วงระยะแทงช่อดอก ผสมเกสร ติดผลอ่อน และระยะการเจริญเติบโตของผล โดยสังเกตอาการพืช และดินที่โคนต้น เมื่อต้นผักเริ่มจะเหี่ยวเฉา และดินเริ่มแห้ง จำเป็นต้องให้น้ำแก่พืช เพื่อป้องกันไม่ให้พืชชะงักการเจริญเติบโต ส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพผลผลิต

3.2 เลือกชนิดพืชที่เหมาะสม เลือกปลูกผักที่เหมาะสมกับช่วงแล้งที่มีน้ำน้อย หรือผักมีความทนทานต่อสภาพภูมิอากาศ หรือพืชอายุสั้นที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตเร็ว (น้อยกว่า 2 เดือน) เช่น ผักกินใบ ได้แก่ ผักบุ้งจีน คะน้า กวางตุ้ง ผักกาดหอม และผักชี ผักกินผล ได้แก่ พริกทอง แตงกวา ถั่วฝักยาว พริก มะระ กระเจี๊ยบเขียว เป็นต้น อย่างไรก็ตามเกษตรกรควรวางแผนสำรองน้ำ เพื่อป้องกันผลผลิตเสียหายจากการขาดแคลนน้ำ

3.3 การเตรียมดินและการจัดการแปลงปลูก

3.3.1 หมั่นตรวจความชื้นของดินในแปลงปลูกอย่างสม่ำเสมอ มีการรักษาความชื้นในแปลงปลูกด้วยการคลุมดิน เพื่อช่วยให้รากพืชสามารถดูดซึมธาตุอาหารที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืชและลดการระเหยของน้ำในดิน วัสดุที่ใช้คลุมดินอาจเป็นวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่หาได้ง่ายในพื้นที่ ได้แก่ ฟาง เศษใบไม้ แกลบ ชี้เลื่อย หรือใช้พลาสติกคลุมดิน เป็นต้น

3.3.2 ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีโครงสร้างดินดี เหมาะสมกับการอุ้มน้ำและเก็บความชื้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งดินที่มีลักษณะปนทรายต้องเพิ่มอินทรีย์วัตถุเพื่อปรับโครงสร้างให้ร่วนซุยอุ้มน้ำได้ดี

3.3.3 พรางแสงด้วยสแลน หรือปลูกไม้พรางแสงหรือบังลม ช่วยสร้างร่มเงาให้แก่ผัก ลดความร้อน และรักษาความชื้นในอากาศ

3.3.4 ในกรณีที่เป็นผักกินผล ควรมีการตัดแต่งกิ่งและใบให้ลำต้นโปร่ง เพื่อลดการสะสมโรคแมลง ศัตรูพืช และช่วยลดการคายน้ำของพืช

3.3.5 หมั่นสำรวจแปลงอย่างสม่ำเสมอ ฝ้าระวังศัตรูพืช เช่น ดัวงหมัดผัก เพลี้ยไฟ เพลี้ยอ่อน หากมีการแพร่ระบาดของศัตรูพืช ให้กำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน เช่น ใช้กับดักกาวเหนียว ฟีโรโมน ศัตรูธรรมชาติ (ตัวห้ำ ตัวเบียน และเชื้อจุลินทรีย์)

3.4 ด้านการตลาด นอกจากการเลือกปลูกผักที่เหมาะสมกับช่วงฤดูแล้งที่มีน้ำน้อย และมีความทนทานต่อสภาพแวดล้อม โรคและแมลงในฤดูร้อนได้ดีแล้ว ยังต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาดด้วย อีกทั้งควรปลูกพืชผักที่หลากหลาย เพื่อลดความเสี่ยงด้านราคาผลผลิตตกต่ำ

สรุปสิ่งที่พี่น้องเกษตรกรควรปฏิบัติและเตรียมความพร้อม

ดังนั้น เกษตรกรควรวางแผนเพาะปลูกพืชผักให้เหมาะสม สอดคล้องกับปริมาณน้ำในพื้นที่ และความต้องการของตลาด แม้พืชผักจะเป็นพืชอายุสั้น เก็บเกี่ยวผลผลิตได้เร็ว ดูแลรักษาง่าย อีกทั้งควรปลูกพืชผักที่หลากหลาย เพื่อลดความเสี่ยงจากการที่ปลูกผัก เพียงชนิดเดียว และที่สำคัญ **ควรติดตามข่าวสาร และประกาศจากทางกรมอุตุนิยมวิทยา รวมถึงหน่วยงานของรัฐ อย่างใกล้ชิด** ครับ

***** ประชาสัมพันธ์การถ่ายโอนภารกิจด้านการตรวจสอบรับรองมาตรฐาน *****

กรมวิชาการเกษตร ปี 2569

มาตรฐานการผลิตพืช หมายถึง มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (มกษ.)

การรับรอง หมายถึง การให้การรับรองแหล่งผลิต GAP พืช และการผลิตพืชอินทรีย์ตามมาตรฐานสินค้าเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (มกษ.) หรือมาตรฐานอื่น ๆ ที่เทียบเท่า

GAP (Good Agricultural Practice) พืช หมายถึง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช หมายถึง แนวทางการปฏิบัติในไร่นาเพื่อผลิตพืชให้ได้สินค้าปลอดภัย ปลอดภัยต่อพืช และคุณภาพถูกใจผู้บริโภค เน้นวิธีการควบคุมและป้องกันการเกิดปัญหาในกระบวนการผลิต

การผลิตพืชอินทรีย์ หมายถึง ระบบการผลิตพืช ผลิตและผลิตภัณฑ์พืชอินทรีย์ การรวบรวม การคัดบรรจุ การแปรรูป การจัดจำหน่าย และหรือนำเข้าผลผลิตและผลิตภัณฑ์ รวมทั้งเมล็ดพันธุ์ และแสดงฉลากของผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (มกษ.) หรือมาตรฐานอื่นๆ ที่เทียบเท่า

ซึ่งปัจจุบันตลาดโลกให้ความสำคัญกับระบบคุณภาพความปลอดภัย อีกทั้ง กระแสของผู้บริโภค ที่คำนึงสุขภาพ ความปลอดภัย และจัดการสิ่งแวดล้อม โดยกรมวิชาการเกษตร ทำหน้าที่เป็นหน่วยตรวจ

รับรองแหล่งผลิต GAP และการผลิตพืชอินทรีย์ตามมาตรฐาน และมีสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1 - 8 ทำหน้าที่ตรวจรับรองในส่วนของภูมิภาค

ปี 2569 กรมวิชาการเกษตรจะดำเนินการประชาสัมพันธ์แผนการถ่ายโอนฯ ให้กับประชาชนทั่วไป หน่วยงานต่างๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้ให้ความร่วมมือกับกรมวิชาการ เกษตรในการเริ่มดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่ เกษตรกร รับทราบข้อมูลฯ **ตั้งแต่เดือนมิถุนายน - กันยายน 2569** เพื่อเตรียมเข้าสู่ปีงบประมาณ ๒๕๗๐ กรมวิชาการเกษตรจะดำเนินการถ่ายโอนภารกิจฯ ให้กับหน่วยตรวจเอกชน โดย**รับคำขอรับรองฯ** ตั้งแต่ขนาดพื้นที่ **จำนวน ๕๐ ไร่ขึ้นไป**

ยกเว้น

1) แปลงที่กรมวิชาการเกษตรรับสมัครเอง แปลง MOU จากหน่วยงานต่าง ๆ แปลงรับรอง แบบกลุ่มแปลงโครงการพระราชดำริ แปลงที่มีหนังสือขอความร่วมมือมาจากหน่วยงานราชการ กรมวิชาการเกษตรจะดำเนินการตรวจรับรองใหม่ ตรวจติดตาม และตรวจต่ออายุต่อไป

2) แปลงที่กรมวิชาการเกษตรให้การรับรองแล้ว และมีสถานะการรับรองที่ยังไม่หมดอายุ ปัจจุบันที่กรมวิชาการเกษตรประกาศการถ่ายโอนฯ ยังคงดำเนินการเฉพาะการตรวจติดตามและการตรวจ ต่ออายุเท่านั้น

โดยมีหน่วยรับรองเอกชนที่ขึ้นทะเบียนยอมรับความสามารถในการตรวจประเมินฯ กับกรมวิชาการเกษตร มีจำนวน 6 แห่ง ได้แก่

1. สถาบันรับรองระบบการผลิตผลิตภัณฑ์การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. บริษัท ทูฟ นอร์ด (ประเทศไทย) จำกัด กรุงเทพฯ
3. บริษัท ห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด กรุงเทพฯ
4. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย จังหวัดปทุมธานี
5. บริษัท ศูนย์ห้องปฏิบัติการและวิจัยทางการแพทย์และการเกษตรแห่งเอเชีย จำกัด (มหาชน)
6. บริษัท บูโร เวอร์ริทส์ เซอทิฟิเคชั่น (ประเทศไทย) จำกัด

เกษตรกรสามารถยื่นขอรับรองจากหน่วยงานในรายชื่อดังกล่าว ซึ่งในการคิดค่าบริการตรวจรับรอง กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ได้ออกประกาศ เรื่องกำหนดอัตราค่าบริการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร สำหรับมาตรฐานทั่วไป (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2566 **ทั้งนี้ สามารถติดต่อสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมกับหน่วย ตรวจรับรองก่อนยื่นคำขอ**

กำหนดออกอากาศ : วันพฤหัสบดี ที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2569

ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร คลื่นความถี่ AM. 1386 กิโลเฮิร์ต

เรียบเรียงโดย : กลุ่มส่งเสริมพืชผักและเห็ด กลุ่มคุณภาพและมาตรฐานสินค้าเกษตร

สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร